

บทที่ 1

บททั่วไป

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ระบบการดำเนินคดีอาญา (The Criminal Process) ของประเทศต่าง ๆ มีแนวความคิดในการจัดร่างระบบการดำเนินคดีทางอาญาดังกล่าวเป็น 2 แนวทางด้วยกัน คือแนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม (crime control model) และแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (due process model) แนวความคิดทั้งสองนี้พออธิบาย เป็นสังเขป คือหากรัฐใดให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม ระบบการดำเนินคดีอาญาที่จะจัดร่างขึ้นมาก็จะเน้นหนักไปในทางสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันเป็นกาวใจให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะทำการสืบสวนสอบสวนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้เป็นไปด้วยความเฉียบขาด รวดเร็ว โดยอาจจะไม่คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์มากนัก เช่น กฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาก็จะมีบทบัญญัติกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการจับกุมได้อย่างกว้างขวาง การควบคุมตัวผู้ต้องหาสามารถกระทำได้นาน การสืบสวนสอบสวนเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง การให้ประกันตัวเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ผู้ทำการจับกุมโดยอิสระ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานก็สามารถรับฟังได้อย่างกว้างขวางในทางตรงกันข้าม ถ้าหากประเทศใดยึดถือแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้นก็ จะเน้นถึงการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของคนบริสุทธิ์มิให้ถูกละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนจะถูกจำกัด และมีการถ่วงดุลย์โดยองค์กรอื่น ที่มีอิสระของฝ่ายบริหาร เช่น การสืบสวน สอบสวน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การให้ประกันตัว การรับฟังพยานหลักฐานจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน¹

¹Hazel B. Kerper, Introduction to the Criminal Justice System (St. Paul, Minn : West Publishing Co., 1972), pp.190-191.

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ส่วนมากได้ยึดถือแนวความคิดในทางที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา แม้กระทั่งในกฎหมายรัฐธรรมนูญอันถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้หลักประกัน หรือรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสรีภาพที่จะได้รับความคุ้มครองทางร่างกายและทรัพย์สิน โดยรัฐธรรมนูญจะบัญญัติข้อความไว้ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย" เป็นต้น

ในกระบวนการสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของบุคคลจะเห็นได้ว่าสิทธิเสรีภาพที่จะได้รับความคุ้มครองทางร่างกายย่อมเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานที่สำคัญยิ่ง ในประเทศไทยจะพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันซึ่งประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ก็ได้มีบทบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในร่างกายของประชาชนชาวไทยโดยไม่ถูกละเมิดหรือรุกรานสิทธิโดยฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และในคดีอาญาให้สันนิษฐานว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงให้เห็นว่าบุคคลใดแม้จะได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้จนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาว่า เขายุ้นั้นมีความผิด ดังนั้นการจับกุมคุมขังบุคคลไม่ว่าในกรณีใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จากที่กล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการจับกุมมีความสำคัญอย่างมาก เพราะ เป็นบทกฎหมายที่ไปกระทบกับอิสรภาพของบุคคลรวมทั้งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่จะต้องทำการลงโทษผู้กระทำความผิด การจับกุมจึงเป็น เรื่องที่มีความสำคัญและมีปัญหาเรื่องถกเถียงกันมาก เพราะการจับกุมเป็นลำดับแรกที่จะทำให้เกิดปัญหา เรื่องการควบคุม และการสอบสวนซึ่งเป็น เรื่องที่จะติดตาม เป็นลำดับต่อมา

เมื่อถือว่าการจับกุม เป็นกระบวนการหนึ่งทีอาจกระทบกระ เทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างมากแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดับปัจจุบันจึงได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ไว้เพื่อ เป็นการให้ความคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของ เจ้าพนักงานของรัฐอัน เป็นหลักที่สอดคล้องกับ

หลักประกันที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ในหลักการที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบันนี้ การจับกุม มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะเป็นการป้องกันหรือระงับเหตุการณ์กระทำผิดซึ่งอาจจะเกิดขึ้น หรือ เกิดขึ้นแล้วให้ยุติลงหรือเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดหลบหนีได้ การจับกุมนั้น เจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจจะต้องปฏิบัติตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่มีอำนาจที่จะจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาโดย ไม่มีหมายจับ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติอนุญาตไว้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งอันถือ เป็นหลักใน เบื้องต้นว่า การจับต้องมีหมายจับ การจับโดยไม่มีหมายจับถือเป็นข้อยกเว้น แต่ถ้าได้พิจารณา ดูรายละเอียดจากถ้อยคำที่มีอยู่ในกฎหมายอื่น เป็นโครงสร้าง เรื่องการจับในปัจจุบันแล้วกลับเห็น ได้ว่า การจับโดยไม่มีหมายจับได้กลายมา เป็นหลักของการจับ แม้ว่าในคัมภีร์จะมีการ เขียนว่า การจับต้องมีหมายจับก็ตาม ทั้งนี้โดย เหตุผลที่ว่า

1. กฎหมายบัญญัติถึงกรณีการจับ โดยไม่ต้องมีหมายจับไว้อย่างกว้างขวางมาก ทั้งนี้เนื่องจากถ้อยคำที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78 (2) หรือ (3) ที่ว่า "มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า" หรือ "มีเหตุอันควรสงสัยว่า" ทำให้เห็นว่ากฎหมายให้อยู่ ในดุลพินิจของผู้จับ เป็นหลักใหญ่
2. ไม่มีมาตรการใดเลยที่บัญญัติระบุว่าให้มีการไต่สวนหรือตรวจสอบดูว่าที่จับมา นั้นทำโดยถูกต้องหรือไม่ ผู้ถูกจับเขาได้ทำผิดจริงหรือไม่
3. มีการกำหนดให้ข้าราชการฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับได้โดยไม่ต้อง มีหมายจับ

จากปัญหาและข้อถกเถียงดังกล่าวข้างต้น จึง เห็นควรที่จะได้มีการศึกษาวิเคราะห์ใน กฎหมายเรื่องนี้ให้ละเอียดเพื่อจะได้ทราบถึงความถูกต้องเหมาะสม และควรจะเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ข้อสรุปอัน เป็นแนวทางในการ เป็นข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในอนาคต หากได้ มีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจับให้มีข้อความสมบูรณ์ รัดกุม เพื่อที่จะได้เป็นหลักประกัน เสรีภาพในร่างกายของบุคคลสมดัง เจตนาที่แท้จริง ซึ่งได้มีบัญญัติไว้ ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

1.2 ความสำคัญของปัญหา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การจับเป็นมาตรการอย่างหนึ่งของการบังคับ ใช้กฎหมาย โดยวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อที่จะได้นำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษอันถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่พึงต้องจัดทำเพื่อให้เกิดความมั่นคงและความปลอดภัยแก่สังคม แต่ผลประโยชน์ของรัฐที่จะได้รับจากการใช้มาตรการดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพร่างกายของบุคคล อันเป็นผลประโยชน์ของราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกในสังคม เพราะฉะนั้นความสำคัญของกฎหมายในเรื่องจับจึงอยู่ที่ว่าจะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมของรัฐสามารถป้องกันสิทธิของเอกชนได้ และจะหาอย่างไรให้กระบวนการยุติธรรมนี้รักษาผลประโยชน์ของรัฐได้เต็มที่ อันหมายถึงผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐที่ได้มีไว้ ความสำคัญของปัญหาในเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่าจะใช้กฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้อย่างไร เพื่อให้ผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายนี้เกิดความสมดุลกันกล่าวคือ

1. คงไว้ซึ่งอำนาจของรัฐในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและในขณะเดียวกัน
2. ต้องพิทักษ์รักษาสิทธิ เสรีภาพของประชาชนไว้

1.3 วัตถุประสงค์และขอบ เขตของการศึกษา

ในการวิจัยทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ เหตุในการจับกุมนี้มีวัตถุประสงค์และขอบ เขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ความหมายและความมุ่งหมายของการจับที่ถูกต้องควรมีอย่างไร โดยจะวิเคราะห์ให้ได้ขอบเขตและหลัก เกณฑ์ที่แน่นอนถูกต้อง เพราะการจับนั้นมีผลกระทบกระ เทือนไปถึงสิทธิเสรีภาพในร่างกายของบุคคล
2. การจับโดยไม่มีหมายจับนั้น ควรถือเป็นข้อยกเว้นโดย เครื่องครัด ทั้งนี้จะได้ศึกษาวิเคราะห์ว่า ควรมีกรณีที่เจ้าพนักงานจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย ในกรณีอื่นนอกจากกรณี ความผิดซึ่งหน้าอีกหรือไม่ ถ้ามีควรจะมีเงื่อนไขวางไว้อย่างไร
3. บุคคลหรือองค์กรใดควร เป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับ
4. เมื่อจับมาแล้วควรมีหน่วยงานของรัฐหน่วยงานใดหรือไม่ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบว่า การจับนั้นได้กระทำไปโดยถูกต้องหรือไม่ ผู้ถูกจับเขาได้ทำผิดจริงหรือไม่

5. การควบคุมผู้ถูกจับภายหลังการจับควรจะมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดไว้
 อย่างไรก็ดี เพื่อจะได้ เป็นหลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็น
 กฎหมายสูงสุดของประเทศได้วางหลักโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกจับ เป็นผู้บริสุทธิ์

1.4 วิธีการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษาโดยทั่วไปเป็นการวิจัย เอกสารโดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
 จากตำรากฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนตัวบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่ตีไว้
 เกี่ยวกับเรื่องการจับ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นของประเทศไทยหรือต่างประเทศซึ่งจะนำมา เปรียบ เทียบ
 ประกอบกับความคิดเห็นของนักกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยปัญหาใน
 เรื่องดังกล่าวนี้ไว้แล้ว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาจะทำให้ได้ทราบว่า การจับและความมุ่งหมายของการจับมีความหมาย
 ขอบเขตและหลัก เกณฑ์ที่แน่นอนอย่างไร
2. ทำให้ทราบว่า เหตุในการจับควรมีข้อกำหนดหรือขอบเขตเพียงใด เพื่อจะได้ เป็น
 หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในร่างกายของบุคคล
3. ได้มาซึ่งหลักการที่ถูกต้อง เพื่อจัดข้อวิคกกังวลที่ว่ากฎหมาย เกี่ยวกับการจับที่ได้
 กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็น เรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์สองประการที่ขัดแย้งกัน
 คือประโยชน์ของรัฐกับสิทธิ เสรีภาพของราษฎร
4. ทำให้ทราบถึงปัญหา ข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับการใช้บทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบ
 ข้อบังคับในเรื่องการจับมีอยู่อย่างไร หรือไม่ เพื่อจะได้ เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ